

บทที่ 1

ลักษณะทั่วไปของความเสี่ยงทางการเมือง

1.1 ประวัติความเป็นมา

ความเสี่ยงทางการเมือง (Political Risk) เป็นปรากฏการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในโลกมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เพิ่งมาเด่นชัดขึ้นภายหลังการปฏิวัติในประเทศรัสเซีย ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองประเทศไปในลักษณะที่ยึดถือส่วนรวมเป็นสำคัญ จึงได้มีการนำเอามาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อทำให้ทรัพย์สินของเอกชนตกมาเป็นของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม และนับตั้งแต่นั้น ค.ศ. 1945 เป็นต้นมา ภัยพิบัติอันเนื่องมาแต่ผลของสงครามโลกครั้งที่สอง และความจำเป็นในการฟื้นฟูประเทศ ทำให้บรรดารัฐทั้งหลายทั้งที่เป็นมหาอำนาจและด้อยพัฒนาต่างหันมาดำเนินมาตรการที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเมือง ซึ่งลักษณะของความเสี่ยงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในระยะแรกนี้ คือ การรอนกิจการและทรัพย์สินของเอกชนมาเป็นของรัฐ (nationalization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะเป็นการรอนเอากิจการของบริษัทต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในรัฐของตน เช่น บริษัทชุกเคอร์น้ำมัน บริษัทที่ทำเหมืองแร่ บริษัทที่เข้ามาทำกิจการสาธารณูปโภค เช่น การผลิตกระแสไฟฟ้า การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น ซึ่งบริษัทต่างชาติเหล่านี้ต่างได้นำเงินทุน ทรัพย์สิน ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีคุณค่ามาให้รัฐผู้รับการลงทุน แต่รัฐผู้รับการลงทุนซึ่งมีอธิปไตยเหนือดินแดนของตน ก็พยายามหาหนทางที่จะเอากิจการทั้งหลายที่มีประโยชน์อย่างมหาศาลนั้นมาเป็นของรัฐ ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันไป¹

¹ สุชาติ สัตตบุศย์. "การรอนเป็นของชาติ", วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 7 (มิถุนายน 2525) : 85-86.

ในระยะต่อมา ความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะเป็นการเวนคืนทรัพย์สินของผู้ลงทุนมาเป็นของรัฐ (expropriation) ซึ่งเป็นการเลือกกระทำต่อผู้ลงทุนต่างชาติ หรือเลือกกระทำต่อทรัพย์สินบางประเภทที่รัฐผู้รับการลงทุนเห็นว่าเป็นกิจการที่สำคัญและควรกลับมาเป็นของรัฐ เช่น ในปี ค.ศ. 1959-1960 ประธานาธิบดี Castro แห่งประเทศคิวบา ได้เวนคืนทรัพย์สินของผู้ลงทุนชาวอเมริกันทั้งหมดกลับมาเป็นของรัฐ โดยเลือกกระทำเฉพาะผู้ลงทุนชาวอเมริกันเท่านั้น เพื่อเป็นการตอบโต้รัฐบาลอเมริกันที่คว่ำบาตรไม่ยอมซื้อน้ำตาลของประเทศคิวบา หรือกรณีที่รัฐบาลของอาเจนตินาได้เวนคืนกิจการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เป็นของผู้ลงทุนชาวอเมริกันเป็นของรัฐในปี ค.ศ. 1963 ²

ในช่วงทศวรรษ 1970-1980 นั้น ได้เกิดความเสี่ยงภัยทางการเมือง เนื่องมาจากการเกิดสงคราม การปฏิวัติ การจลาจล หรือการก่อความไม่สงบขึ้นภายในประเทศผู้รับการลงทุน ซึ่งมีผลกระทบและสร้างความเสียหายแก่โครงการลงทุนและทรัพย์สินของผู้ลงทุนต่างชาติที่เข้าไปลงทุนในประเทศซึ่งเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น ตัวอย่างเช่น ในเดือนมีนาคม 1970 ประเทศกัมพูชาเกิดสงครามขึ้นภายในประเทศระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับพวกคอมมิวนิสต์ ซึ่งสงครามนั้นได้แพร่ขยายอย่างรวดเร็วและทวีความรุนแรงเป็นอย่างมาก จนทำให้บริษัทญี่ปุ่นซึ่งเข้าไปลงทุน โดยการรับสัมปทานตัดไม้ในประเทศกัมพูชาไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ หรือกรณีประเทศเลบานอนซึ่งเกิดความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิม ในปี ค.ศ. 1975 ความขัดแย้งดังกล่าวได้กลายเป็นสงครามกลางเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ลงทุนต่างชาติ กล่าวคือ สำนักงานของบริษัทญี่ปุ่นที่เข้าไปลงทุนในประเทศเลบานอนได้ถูกถล่มด้วยอาวุธต่าง ๆ จากการต่อสู้ของสองฝ่าย จนทำให้ผู้ลงทุนและคนงานชาวญี่ปุ่นต้องหลบหนีออกนอกประเทศไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ ³

² Franklin R. Root, "The Expropriation Experience of American Companies," Business Horizons 11 (April 1968) : 69-74.

³ Masao Sakurai, "Japan's Legal Security for overseas Investment," Management Japan 14 (spring 1981) : 20-23.

การกระทำของรัฐผู้รับการลงทุนดังกล่าว ทำให้ผู้ลงทุนต่างชาติเกิดความเกรงกลัวว่าตนจะสูญเสียกิจการและทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ตนได้ลงทุนไป เนื่องจากเกิดความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นกับโครงการลงทุน ซึ่งอาจมีผลทำให้ผู้ลงทุนไม่สามารถดำเนินโครงการลงทุนของตนต่อไปได้ การเกิดความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความสูญเสียขั้นนั้นเรียกว่า ความเสี่ยง (risk) ขึ้น เมื่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลเนื่องมาจากการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ หรือการดำเนินมาตรการใด ๆ โดยรัฐ จึงทำให้เรียกความเสี่ยงนี้ว่า ความเสี่ยงทางการเมือง (Political Risk) หรือความเสี่ยงที่มีประชาชนเชิงพาณิชย์ (Non-Commercial Risk)

1.2 สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเมือง

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเมือง อาจจำแนกออกได้เป็น 6 ประการ ดังนี้⁴

1.2.1 อุดมการณ์ทางการเมืองของประเทศผู้รับการลงทุน

ประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีลักษณะ เป็นชาตินิยม สังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์นั้น จะมีความคิดที่ต่อต้านการลงทุนจากต่างชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศที่เป็นชาตินิยมนั้น ถือว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศควรอยู่ภายใต้การดำเนินการของคนชาติประเทศตน และคนชาติของตนควรได้รับสิทธิพิเศษ หรือโอกาสในการประกอบธุรกิจการลงทุน

⁴ Stefan H. Loboek, "Political Risk : Identification and Assessment," Columbia Journal of World Business (July-August 1971) : 6-12.

ภายในประเทศของตนมากกว่าผู้ลงทุนชาวต่างชาติ ส่วนประเทศที่เป็นสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์นั้น ถือว่ารัฐเท่านั้นที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือกิจการการลงทุน และเป็นผู้ดำเนินการเองทุกอย่าง โดยเอกชนไม่สามารถเป็นเจ้าของหรือดำเนินการเป็นส่วนตัวได้

ด้วยเหตุดังกล่าว ประเทศเหล่านั้นจึงมีแนวคิดที่ไม่ยอมรับ หรือต่อต้านการลงทุนจากต่างชาติ โดยรัฐบาลได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยทางการเมืองแก่ผู้ลงทุน เช่น ในปี ค.ศ. 1969 เมื่อคณะปฏิวัติ (a military junta) ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองของประเทศเปรู จึงได้เปลี่ยนแปลงปรัชญาทางการเมืองการปกครองมาเป็นแบบสังคมนิยมและสหภาพรายได้ กำหนดนโยบายการปฏิรูปที่ดินเพื่อทำให้ที่ดินทั้งหมดของประเทศกลับคืนมาเป็นของรัฐ โดยมีการเวนคืนที่ดินซึ่งบริษัทเอกชนต่างชาติ รวมทั้งบริษัทเอกชนท้องถิ่นเป็นผู้ถือครองอยู่กลับคืนมาเป็นของรัฐทั้งหมด โดยไม่มีการชดเชยค่าเสียหายใด ๆ แก่บริษัทเอกชนซึ่งเป็นผู้ถือครองที่ดินอยู่ก่อนแต่อย่างใด

1.2.2 การเกิดความไม่สงบหรือปัญหาทางด้านสังคมในประเทศผู้รับการลงทุน

ปัญหาทางด้านสังคมภายในประเทศผู้รับการลงทุนอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงภัยทางการเมืองแก่ผู้ลงทุนต่างชาติ เนื่องจากผลของปัญหาเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของการลงทุนไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งปัญหาทางสังคมนั้นอาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางด้านศาสนา การเหยียดสีผิว เป็นต้น นอกจากนั้น การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จัดว่าเป็นปัญหาทางด้านสังคมเช่นกัน ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อทรัพย์สินหรือตัวบุคคล และยังมีผลกระทบที่สำคัญต่อต้นทุนในการดำเนินงาน และความมีประสิทธิภาพของการผลิต การขนส่ง และการติดต่อสื่อสารของกิจการลงทุน

1.2.3 การแทรกแซงของบริษัทเอกชนท้องถิ่นในประเทศผู้รับการลงทุน

บริษัทเอกชนท้องถิ่นของประเทศผู้รับการลงทุนที่อาจได้รับความกระทบกระเทือน หรือความเสียหายจากการที่ผู้ลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนนั้น อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่เมืองแก่ผู้ลงทุนต่างชาติ โดยพยายามกดดันหรือแทรกแซงรัฐบาลของประเทศตน ให้ดำเนินมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของการลงทุนจากต่างชาติ เพื่อเป็นการคุ้มครองบริษัทท้องถิ่นภายในประเทศ มาตรการต่าง ๆ ที่ใช้ เช่น การจำกัดส่วนแบ่งการตลาดแก่สินค้าของผู้ลงทุนต่างชาติ การกำหนดคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่เคร่งครัด หรือการกำหนดเกี่ยวกับการจ้างงานภายในประเทศ เป็นต้น ตัวอย่างที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1962 บริษัทเอกชนท้องถิ่นของประเทศบราซิล ได้ร่วมกับพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายได้ผลักดันให้ประธานาธิบดี Goulart และรัฐสภาแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งเงินตราของประเทศ โดยการกำหนดจำกัดการส่งรายได้หรือผลกำไรของผู้ลงทุนออกนอกประเทศในสัดส่วนที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคแก่ผู้ลงทุนในการส่งรายได้กลับสู่ประเทศของตน

1.2.4 การเกิดขึ้นของประเทศเอกราชใหม่

ประเทศต่าง ๆ ซึ่งได้รับเอกราชจากการตกเป็นอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจ อาจเป็นสาเหตุของความเสียหายแก่เมือง เนื่องจากประเทศเหล่านี้ยังขาดผู้นำประเทศที่มีประสบการณ์ทางการเมือง ทำให้เสถียรภาพทางการเมืองไม่มั่นคง กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนอำนาจการปกครองจากบุคคลกลุ่มหนึ่งไปยังบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่แน่นอนเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อการลงทุนจากต่างประเทศ

1.2.5 การเกิดเหตุการณ์จลาจลภายในประเทศผู้รับการลงทุน

อาจก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นภายในประเทศผู้รับการลงทุน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการลงทุนจากต่างชาติ ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1960 ซึ่งเกิดเหตุการณ์จลาจลในประเทศไนจีเรีย ระหว่างรัฐบาลกลางกับกลุ่ม Biafra ซึ่งเกิดผลกระทบต่อการลงทุนจากต่างชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากทางกลุ่มผู้ก่อการจลาจลเห็นว่า ตนอาจได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นหากยกประเด็นการต่อต้านการลงทุนจากต่างชาติมาเป็นข้ออ้างในการประท้วงรัฐบาล

นอกจากนั้น การเกิดปัญหาความขัดแย้งในระดับระหว่างประเทศนั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อโอกาสและความเป็นไปได้ของการลงทุนของผู้ลงทุนต่างชาติ เช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอิสราเอลกับกลุ่มประเทศอาหรับในปี ค.ศ. 1955 มีผลทำให้กลุ่มประเทศอาหรับใช้มาตรการคว่ำบาตร โดยการไม่อนุญาตให้ผู้ลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศของตน หากปรากฏว่า ผู้ลงทุนเหล่านั้นมีบริษัทสาขาตั้งอยู่ในประเทศอิสราเอล หรือหากผู้ลงทุนเหล่านั้นยินยอมให้ใช้ชื่อทางการค้า (trade name) ของตนในประเทศอิสราเอล นอกจากนั้น หากผู้ลงทุนได้เข้าไปลงทุนเป็นโครงการระยะยาวในประเทศอิสราเอลอยู่ก่อนแล้ว ก็จะถูกจัดอยู่ในบัญชีดำ (blacklist) ซึ่งถือว่าเป็นผู้ลงทุนที่ไม่สมควรได้รับอนุญาตให้เข้ามาลงทุนในกลุ่มประเทศอาหรับอีก

1.2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การที่ประเทศต่าง ๆ ใดมีความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทางด้านการเมือง อาจมีผลทำให้บางประเทศมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนจากต่างชาติได้ เช่น ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1960 อินโดนีเซียซึ่งได้เริ่มเปิดความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเทศคอมมิวนิสต์ ทำให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีต่อการลงทุนต่างชาติ โดยเพิ่มความเข้มงวดกับการลงทุนของต่างชาติมากขึ้น ในลักษณะของการเลือกปฏิบัติต่อผู้ลงทุนต่างชาติ

1.2.7 การรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงทางการเมืองขึ้น เช่น การก่อตั้งตลาดร่วม (common market) หรือเขตการค้าเสรี (free trade area) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก และเป็นการให้สิทธิประโยชน์เป็นพิเศษแก่ผู้ลงทุนของประเทศสมาชิก ในขณะที่ผู้ลงทุนที่ไม่ใช่ชนชาติของประเทศสมาชิกจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษนี้ ซึ่งอาจทำให้ผู้ลงทุนเหล่านั้นประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจการลงทุนของตน ตัวอย่างเช่น การก่อตั้งตลาดร่วมของกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา (The Andean Common Market in Latin America) ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของนโยบายที่มีต่อการลงทุนจากต่างประเทศในประเทศสมาชิก เมื่อความร่วมมือระหว่างประเทศดังกล่าวมีผลบังคับใช้ ทำให้เห็นนโยบายของรัฐบาลแห่งประเทศสมาชิกบางประเทศที่มีต่อการลงทุนจากต่างชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะมีการให้สิทธิประโยชน์เป็นพิเศษแก่การลงทุนของผู้ลงทุนของประเทศสมาชิก และเข้มงวดกวดขันแก่การลงทุนของผู้ลงทุนต่างชาติซึ่งมีไม่ใช่นิติชนชาติของประเทศสมาชิก

1.3 ความหมายของความเสียหายทางการเมือง

ความเสี่ยงทางการเมือง (Political Risk) เป็นคำที่ยากต่อการให้คำจำกัดความหรือความหมายที่แน่นอน และยังเป็นคำที่มีความหมายที่แตกต่างกันมากมายขึ้นอยู่กับความต้องการหรือวัตถุประสงค์ของผู้ให้ความหมาย โดยมีผู้พยายามกำหนดความหมายของความเสียหายทางการเมืองไว้ ดังนี้

สถาบันวิจัยนโยบายต่างประเทศ (The Foreign Policy Research Institute) ให้คำจำกัดความของความเสี่ยงภัยทางการเมืองว่า หมายถึง ความเสี่ยงภัยหรือความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองบางอย่างขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโอกาสในการดำเนินงานของการลงทุน ⁵

Stefan H. Robock ได้ให้ความหมายของความเสี่ยงภัยทางการเมืองซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า หมายถึง ความเป็นไปได้ของการใช้อำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญต่อสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุน และมีผลกระทบต่อผลกำไรหรือการดำเนินงานของกิจการลงทุน ⁶

Thunell Lars ให้คำจำกัดความของความเสี่ยงภัยทางการเมืองว่า หมายถึง การเกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นโดยไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจทำให้กิจการลงทุนไม่สามารถดำเนินงานเพื่อการค้าหากำไรได้ต่อไป ⁷

กล่าวโดยสรุป ความเสี่ยงภัยทางการเมืองนั้นต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ กล่าวคือ

⁵ Alan C. Brennglass, The Overseas Private Investment Corporation : A Study in Political Risk (New York : Praeger, 1983), p.219.

⁶ Stefan H. Robock and Keneth Simmonds, International Business and The Multination Enterprise (Homewood Ill : Richard D. Irwin, 1983), p.342.

⁷ Steven Globerman, Fundamentals of International Business Management (Prentice-Hall International Editors, 1986), p.116.

1. การใช้อำนาจหรือกำลังที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง
2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจ
3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่สามารถคาดการณ์หรือทำนายได้
4. ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการทำงานของกิจการของผู้ลงทุน

1.4 ลักษณะของความเสียหายทางการเมือง

ตามทฤษฎีการประกันภัยได้ให้ความหมายทางเศรษฐกิจของความเสียหาย (risk) ว่า หมายถึงความเป็นไปได้แห่งการสูญเสีย ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ นอกจากนี้ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของความเสียหายในลักษณะของระบบคู่ (a dual system) ดังนี้

ระบบแรก แบ่งประเภทของความเสียหายออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเสียหายในลักษณะของการเสี่ยงโชค (Speculative Risk) หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวพันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดผลกำไร (gain) หรือการสูญเสีย (loss) ⁸ เช่น การเสี่ยงของการซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งผู้ซื้อมีโอกาสในการได้รับผลกำไร ด้วยมิใช่จะต้องประสบกับความขาดทุนเพียงอย่างเดียว และความเสียหายจะเกิดขึ้นเมื่อมีการเข้าไปสู่ความเสียหายนั้นด้วยตนเอง ดังนั้น การป้องกันไม่ให้ความเสี่ยงประเภทนี้เกิดขึ้นอาจกระทำโดยการหลีกเลี่ยง (hedging) จากความเสียหายนั้น

⁸ ชัยชนะ พัทธวิเชียร, "ภัยเป็นบ่อเกิดแห่งการสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างไร", วารสารสำนักงานประกันภัย 5 (มกราคม-มีนาคม 2523) : 73.

2. ความเสี่ยงภัยโดยแท้ (Pure Risk) หมายถึง ความเสี่ยงซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ แต่ถ้าเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นแล้ว ย่อมก่อให้เกิดการสูญเสีย (loss) หรือไม่สูญเสียเท่านั้น แต่ไม่มีโอกาสที่จะได้รับผลกำไรเป็นการตอบแทนเลย⁹ เช่น เจ้าของบ้านย่อมมีความเสี่ยงต่อการที่บ้านของตนจะถูกไฟไหม้ ซึ่งหากเกิดไฟไหม้บ้านขึ้นเจ้าของบ้านย่อมได้รับความเสียหายแต่อย่างใดโดยที่ไม่มีโอกาสได้รับผลกำไร และความเสียหายประเภทนี้มีอยู่แล้ว ซึ่งไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด และไม่สามารถป้องกันมิให้ความเสี่ยงประเภทนี้เกิดขึ้นได้ เพียงแต่หาทางป้องกันหรือหลีกเลี่ยงมิให้ความเสี่ยงนั้นสร้างความเสียหายมากเกินไปเท่านั้น

ระบบที่สอง ได้จำแนกความเสี่ยงภัยออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเสี่ยงภัยเป็นการทั่วไป (Fundamental Risk) หมายถึง ความเสี่ยงภัยซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีผลต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ แต่เกิดขึ้นหรือมีผลต่อบุคคลทั่วไป และไม่สามารถป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นนั้นได้ โดยปกติหากเกิดความเสี่ยงภัยประเภทนี้ขึ้น จะก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างกว้างขวางและจะมีผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญของเศรษฐกิจการเมือง และสังคม เช่น ภัยจากการเกิดแผ่นดินไหวหรือการเกิดน้ำท่วมใหญ่ เป็นต้น¹⁰

⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰ Alan C. Brennglass, The Overseas Private Investment Corporation : A Study in Political Risk, p.218

2. ความเสี่ยงภัยเป็นการเฉพาะ (Particular Risk) หมายถึง ความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นเป็นการเฉพาะเรื่อง หรือเกิดขึ้นกับเฉพาะบุคคลเท่านั้น ไม่ได้มีผลต่อบุคคลทั่วไป และโดยปกติความเสี่ยงภัยประเภทนี้สามารถควบคุมหรือป้องกันได้ และเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เช่น การถูกไฟไหม้ การถูกโจรกรรมทรัพย์สิน เป็นต้น ¹¹

เมื่อพิจารณาประเภทของความเสี่ยงภัยตามระบบคู่แล้ว จะเห็นได้ว่า ความเสี่ยงภัยทางการเมืองนั้น จัดอยู่ในประเภทความเสี่ยงภัยโดยแท้และเป็นการทั่วไป (Pure and Fundamental Risks) กล่าวคือ เป็นความเสี่ยงภัยที่ไม่มีโอกาสได้รับผลกำไรตอบแทน และเมื่อเกิดความเสี่ยงภัยขึ้นแก่การลงทุนย่อมทำให้ผู้ลงทุนได้รับความเสียหายหรือไม่เสียหายเท่านั้น นอกจากนั้น ความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบที่ตามมาจะก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างกว้างขวางไม่เฉพาะเจาะจงกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ และโดยทั่วไปความเสี่ยงภัยทางการเมืองนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ และไม่สามารถป้องกันมิให้เกิดภัยขึ้นได้

1.5 ประเภทของความเสี่ยงภัยทางการเมือง

ความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป อาจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.5.1 การใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของประเทศผู้รับการลงทุน (Sovereign Risks) หมายถึง ความเสี่ยงภัยอันเป็นผลเนื่องมาจากประเทศผู้รับการลงทุนใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของตนกระทำต่อกิจการหรือทรัพย์สินของผู้ลงทุน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลประโยชน์ (interests) ของผู้ลงทุน นอกจากนั้น ยังรวมถึงการที่รัฐบาลของประเทศผู้รับ

¹¹ Ibid.

การลงทุนได้เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติต่อผู้ลงทุน โดยดำเนินมาตรการต่าง ๆ ในเชิงลบต่อผู้ลงทุน ซึ่งมีผลกระทบต่อรายได้หรือผลกำไรของกิจการลงทุน หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือกิจการของผู้ลงทุน หรือทำให้กิจการของผู้ลงทุนไม่สามารถดำเนินงานแข่งขันกับบริษัทท้องถิ่นหรือบริษัทต่างชาติอื่น ๆ ที่เข้ามาลงทุนได้¹² ความเสี่ยงภัยประเภทนี้ อาจแบ่งย่อยออกเป็น

1.5.1.1 การโอนเป็นของรัฐ (nationalization) คือ การที่รัฐผู้รับการลงทุนเข้าอำนาจเพื่อเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินของผู้ลงทุนในกิจการประเภทเดียวกันทั้งหมดมาเป็นของรัฐ หรือองค์กรของรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ลงทุน เช่น ในปี ค.ศ. 1951 ประเทศอิหร่านซึ่งได้เปลี่ยนแปลงการปกครองไปเป็นลักษณะชาตินิยม จึงได้โอนกิจการน้ำมันทั้งหมดทั้งที่เป็นของผู้ลงทุนต่างชาติ และที่เป็นของคนชาติตนเป็นของรัฐ¹³

1.5.1.2 การเวนคืนสังหาริมทรัพย์ (Expropriation) คือ การที่รัฐผู้รับการลงทุนได้เข้าครอบครองหรือยึดทรัพย์สินของผู้ลงทุนเฉพาะบางรายเป็นของรัฐ ซึ่งเป็นการเลือกกระทำต่อผู้ลงทุนต่างชาติเป็นรายบุคคล หรือเลือกกระทำต่อทรัพย์สินบางประเภทเท่านั้น เช่น ในปี ค.ศ. 1938 รัฐบาลของประเทศเม็กซิโกได้ยึดทรัพย์สินของบริษัทปิโตรเลียมเฉพาะที่เป็นของผู้ลงทุนต่างชาติมาเป็นของรัฐ

¹² Dolph Warren Zink, The Political Risks for Multinational Enterprise in Developing Countries (New York : Praeger, 1973), pp.31-33.

¹³ สุรชาติ สัตตบุศย์, "การโอนเป็นของชาติ," วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 87.

1.5.1.3 การเวนคืนทรัพย์สินทางอ้อม (Creeping expropriation)

คือ การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ ผู้รับการลงทุนซึ่งโดยลำพังยังไม่ถือว่าเป็นการเวนคืนทรัพย์สินโดยตรง แต่หากรวมการกระทำหลาย ๆ ครั้งเข้าด้วยกันแล้ว จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและโครงการลงทุนของผู้ลงทุน จนไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ เช่น การออกกฎหมายเพื่อควบคุมการร่อนหุ้น หรือเพื่อควบคุมการนำเข้าวัตถุดิบที่สำคัญ หรือการจำกัดอำนาจในการดำเนินงานของผู้ลงทุน หรือการไม่อนุญาต ระวังการเข้ามาทำงานของคนต่างชาติ นอกจากนั้น รวมถึงการใช้มาตรการทางด้านภาษี เช่น การเรียกเก็บภาษีเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ เฉพาะผู้ลงทุนบางราย เป็นต้น

1.5.2 การร่อนหรือส่งเงินตราออกนอกประเทศผู้รับการลงทุน (Transfer

Risks) หมายถึง ความเสี่ยงภัยจากการที่ผู้ลงทุนไม่สามารถร่อนหรือส่งออก ซึ่งเงินทุน รายได้ ผลกำไร ผลตอบแทนอื่น ๆ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีกลับคืนสู่ประเทศของตน อันเนื่องมาจากการกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อมของรัฐผู้รับการลงทุน ซึ่งการกระทำทางตรง ได้แก่ การที่รัฐผู้รับการลงทุนกำหนดห้ามหรือจำกัดมิให้ผู้ลงทุนร่อนหรือแลกเปลี่ยนเงินตราออกนอกประเทศ ส่วนการกระทำทางอ้อม เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ผู้ลงทุนไม่สามารถร่อนหรือส่งออกซึ่งเงินตรากลับสู่ประเทศของตนได้¹⁴

ความเสี่ยงภัยประเภทนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในทางทฤษฎีความเสี่ยงภัยประเภทนี้สามารถคำนวณหรือคาดการณ์ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้

¹⁴ Alan C. Brennglass, The Overseas Private Investment Corporation : A Study in Political Risk, pp.237-239.

1.5.3 ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศผู้รับการลงทุน (Political Instability Risks) หมายถึง ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางการเมืองของประเทศผู้รับการลงทุน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม จนอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่กิจการของผู้ลงทุนต่างชาติ ความเสี่ยงประเภทนี้ ได้แก่ การเกิดการปฏิวัติ การก่อจลาจล หรือความไม่สงบภายในประเทศ การเกิดสงครามภายในประเทศซึ่งมีผลกระทบต่อกิจการของผู้ลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะแต่ความเสียหายทางกายภาพแก่ทรัพย์สินของผู้ลงทุนต่างชาติเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานของกิจการลงทุนด้วย เช่น การหยุดดำเนินงานชั่วคราว หรือเกิดปัญหาทางด้านการผลิตและการจำหน่าย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังอาจทำให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุนเสื่อมทรามลงจนเกิดผลกระทบในทางลบต่อยอดขายหรือผลกำไรของการลงทุนด้วย

1.6 หลักการจัดการความเสี่ยงทางการเมือง

ความเสี่ยงทางการเมืองย่อมมีผลกระทบต่อบรรยากาศการลงทุนของประเทศผู้รับการลงทุนและยังมีผลกระทบต่อผู้ลงทุนด้วย กล่าวคือ ผู้ลงทุนย่อมไม่ต้องการเข้าไปลงทุนในภาคเศรษฐกิจ หรือในประเทศที่มีอัตราความเสี่ยงทางการเมืองสูง เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ลงทุนจึงเลือกที่จะเข้าไปลงทุนในภาคเศรษฐกิจ หรือในประเทศที่มีอัตราความเสี่ยงทางการเมืองต่ำเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปริมาณของการลงทุนที่เกินความต้องการขึ้น ในบางประเทศ ในขณะที่บางประเทศอาจขาดแคลนการลงทุนจากต่างประเทศ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของการลงทุนอย่างเหมาะสม ผู้ลงทุนและนักวิชาการต่าง ๆ จึงพยายามค้นหาวิธีการจัดการกับความเสี่ยงทางการเมือง ซึ่งการจัดการความเสี่ยงทางการเมืองนั้น หมายถึง การนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้สำหรับการกระจายความเสี่ยงที่เกิดขึ้น โดยการเลือกวิธีการที่ดีที่สุดในการจัดการความเสี่ยง เพื่อช่วยบรรเทาความ

เสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงนั้น หรือเพื่อทำให้เกิดความเสียหายขึ้นน้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้¹⁵ สำหรับวิธีการจัดการความเสี่ยงทางการเมืองโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 5 วิธีดังต่อไปนี้

1.6.1 การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk avoidance) เป็นวิธีการจัดการความเสี่ยงทางการเมือง โดยการพิจารณาถึงโอกาสของความเสี่ยงทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นกับการลงทุนในประเทศนั้นว่ามีเพียงใด หากผู้ลงทุนพิจารณาว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยงทางการเมืองนั้น มีสูงมากเกินกว่าผลตอบแทนหรือผลกำไรที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุน ดังนี้ ผู้ลงทุนก็จะหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปลงทุน

วิธีการนี้มีลักษณะเป็นการจัดการความเสี่ยงในเชิงรับ (A defensive management) กล่าวคือ ผู้ลงทุนจะพิจารณาให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของการลงทุนและทรัพย์สิน มากกว่าโอกาสทางด้านการตลาดและการเติบโตทางธุรกิจ ซึ่งในทางทฤษฎีวิธีการนี้เป็นวิธีการจัดการความเสี่ยงที่ง่ายที่สุด แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากเนื่องจากการหลีกเลี่ยงไม่เข้าไปลงทุนในประเทศที่มีความเสี่ยงทางการเมืองสูง ย่อมทำให้ผู้ลงทุนสูญเสียโอกาสขยายตลาดสินค้าและโอกาสในการเจริญเติบโตทางธุรกิจ นอกจากนี้ วิธีการนี้ไม่สามารถลดหรือบรรเทาความเสี่ยงทางการเมืองที่มีอยู่ และไม่ทำให้บรรยากาศการลงทุนของประเทศผู้รับการลงทุนดีขึ้นแต่อย่างใด¹⁶

¹⁵ Ibid., p.220.

¹⁶ Dan Haendel, Foreign Investment and the Management of Political Risk (Boulder, Colorado : Westview Press, 1979), p.139 and Franklin R. Root, "U.S. Business Abroad and the Political Risks". MSU. Business Topics (winter 1968) : 74-76.

1.6.2 การป้องกันความสูญเสีย (Loss Prevention) เป็นวิธีจัดการความเสี่ยงภัยในเชิงรุก (An aggressive management) กล่าวคือ เมื่อผู้ลงทุนพิจารณาว่าโอกาสทางการตลาดและความเติบโตของบริษัทเป็นสิ่งสำคัญที่สุด แม้ว่าความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นในประเทศผู้รับการลงทุนนั้นจะอยู่ในระดับที่ต่ำหรือสูงก็ตาม ก็ไม่เป็นอุปสรรคที่จะขัดขวางไม่ให้เข้าไปลงทุนในประเทศนั้น ดังนั้น ผู้ลงทุนจึงตัดสินใจเข้าไปลงทุนและจัดการกับความเสี่ยงภัยทางการเมืองนั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งการป้องกันความสูญเสียเป็นเพียงวิธีการหนึ่งในหลายวิธีที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยงภัยทางการเมือง การป้องกันความสูญเสียนั้นเป็นการนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อช่วยลดความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งอาจกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ ¹⁷

1.6.2.1 การลงทุนในรูปของการร่วมทุนกับคนท้องถิ่น (joint ventures) เป็นวิธีการป้องกันความสูญเสียได้ดีที่สุด เนื่องจากสามารถลดความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่เกิดจากการกระทำของรัฐผู้รับการลงทุนได้ เพราะเหตุว่า การลงทุนในลักษณะนี้เป็นการเปิดโอกาสให้คนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการร่วมทุนนั้นด้วย ซึ่งจะทำให้รัฐผู้รับการลงทุนพิจารณาว่า การลงทุนนั้นเป็นกิจการของคนชาติของตนมิใช่เป็นกิจการของคนต่างชาติและอาจปฏิบัติต่อกิจการร่วมทุนนั้น ในลักษณะเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อกิจการที่เป็นของคนท้องถิ่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการช่วยลดความเสี่ยงภัยทางการเมืองซึ่งเกิดจากการกระทำของรัฐผู้รับการลงทุนได้

¹⁷ Helen Dersky, International Management (Harper Collins, 1994), pp.48-51.

1.6.2.2 การลงทุนในรูปของบริษัทลูกโดยคนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในด้าน

การจัดการ (Participative management) กล่าวคือ เป็นการลงทุนในรูปของบริษัทลูก (subsidiary) โดยผู้ลงทุนต่างชาติเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด แต่ในด้านการจัดการมีการกำหนดให้คนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล มีส่วนร่วมในการบริหารงานและการจัดการ ซึ่งอาจทำให้รัฐผู้รับการลงทุนปฏิบัติต่อบริษัทลูกนั้นดีขึ้น เนื่องจากบริษัทลูกนั้นมีผู้บริหารเป็นคนท้องถิ่นร่วมอยู่ด้วย ย่อมสามารถเจรจาหรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานของรัฐผู้รับการลงทุนได้สะดวกยิ่งกว่า จึงสามารถป้องกันความสูญเสียอันเกิดจากความเสี่ยงภัยทางการเมืองได้

1.6.2.3 การลงทุนในโครงการที่ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศ

(Development assistance) กล่าวคือ เป็นโครงการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของประเทศผู้รับการลงทุน เช่น การลงทุนในกิจการที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การลงทุนที่นันทนาการธรรมชาติของประเทศผู้รับการลงทุนมาใช้ประโยชน์ และการลงทุนที่เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่คนท้องถิ่น เป็นต้น การลงทุนในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่รัฐผู้รับการลงทุนต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์และช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุน ดังนั้น จึงสามารถช่วยลดความเสี่ยงภัยทางการเมืองได้เช่นกัน

1.6.3 การรับผิดชอบต่อความเสี่ยงภัยเอง (Risk retention)¹⁸ เป็นวิธีการซึ่งผู้ลงทุนยอมรับความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นไว้เองทั้งหมดหรือบางส่วน โดยอาศัยการวิเคราะห์ประกอบกับการคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความ

¹⁸ Alan C. Brennglass, The Overseas Private Investment Corporation : A Study in Political Risk, p.221. and Dan Haendel, Foreign Investment and the Management of Political Risk, p.141.

เสี่ยงภัยทางการเมือง และต้องพิจารณาเกี่ยวกับลักษณะและวัตถุประสงค์ของการลงทุนด้วย เช่น การที่ผู้ลงทุนได้สำรองเงินทุนไว้ส่วนหนึ่ง สำหรับชดเชยหรือบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับการลงทุนของตน

การรับผิดชอบต่อความเสี่ยงภัยเองนั้น เป็นวิธีจัดการความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่ยากที่สุดสำหรับผู้ลงทุน วิธีการนี้จะมีประสิทธิภาพเฉพาะกับความเสี่ยงภัยทางการเมืองบางประเภทเท่านั้น กล่าวคือ ความเสี่ยงภัยจากการถูกห้ามรอนหรือแลกเปลี่ยนเงินตรา นั้น สามารถใช้วิธีการนี้ช่วยในการจัดการได้ เนื่องจากการตรวจสอบเกี่ยวกับการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราสามารถกระทำได้โดยสะดวก จึงสามารถคาดการณ์วิเคราะห์วางแผนและกำหนดมาตรการ เพื่อช่วยลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้เป็นอย่างดี

บางกรณีเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าต้นทุนที่จะรับผิดชอบต่อความเสี่ยงภัยเองนั้นสูงมากเกินไปเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง หรือหากผู้ลงทุนมีทางเลือกอื่น ๆ ในการจัดการกับความเสี่ยงภัยที่ดีกว่า ก็ไม่ควรจะใช้วิธีการนี้ และวิธีการนี้ไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดการกับความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นจากความเสี่ยงภัยทางการเมืองประเภทอื่น ๆ ได้ เนื่องจากความเสี่ยงภัยเหล่านั้นไม่สามารถตรวจสอบ หรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้แต่อย่างใด

1.6.4 การโอนความเสี่ยงภัย (Risk transfer)¹⁹ วิธีการนี้เป็นการกระจายหรือโอนความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นไปให้กับคนอื่น ๆ ซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งกับวิธีการป้องกันความสูญเสีย แต่ต่างกันตรงที่การโอนความเสี่ยงภัยนั้น จะไม่สามารถลดความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นได้เลย เช่น การที่ผู้ลงทุนได้ขอให้ธนาคารระหว่างประเทศหรือสถาบันการเงินระหว่างประเทศเข้ามาร่วมลงทุนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สถาบันการเงินนั้นเข้ามาช่วยรอนหรือกระจายความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นกับโครงการลงทุนของตน

¹⁹ Ibid.

โดยยอมให้สถาบันการเงินนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการลงทุนเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า การให้สถาบันการเงินเข้ามาร่วมลงทุนด้วยนั้น ไม่สามารถช่วยลดความเสี่ยงภัยทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของรัฐผู้รับการลงทุน เพียงแต่ช่วยในการกระจายหรือโอนความเสี่ยงภัยที่อาจเกิดขึ้นกับการลงทุนเท่านั้น

1.6.5 การประกันภัย (Insurance) ²⁰ หมายถึง การประกันความเสี่ยงภัยทางการเมืองแก่ผู้ลงทุนที่ออกไปลงทุนยังต่างประเทศ เป็นการโอนหรือกระจายความเสี่ยงภัยให้แก่องค์กรหรือสถาบันซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับประกันความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยทางการเมือง การประกันภัยจึงเป็นวิธีการป้องกันทรัพย์สินของผู้ลงทุนให้ปลอดภัยจากความเสียหายที่ไม่อาจคาดหมายได้ แต่ทั้งนี้ การประกันภัยเป็นเพียงวิธีการจัดการความเสี่ยงภัยวิธีหนึ่งเท่านั้น และไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุดในการป้องกันความเสียหายแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ลงทุนควรพิจารณาและตรวจสอบถึงความเหมาะสมก่อนตัดสินใจทำประกันภัย เนื่องจากการทำประกันภัยนั้นต้องเสียค่าใช้จ่ายในรูปของเบี้ยประกันซึ่งอาจมีอัตราที่สูง ผู้ลงทุนจึงควรพิจารณาว่าความเสียหายหรือหายนะที่อาจเกิดขึ้นนั้นเหมาะสมที่จะทำประกันภัยไว้หรือไม่ หากความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งสามารถรับผิดชอบด้วยตนเองได้ ก็ไม่สมควรทำประกันภัย แต่หากความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งผู้ลงทุนไม่สามารถรับผิดชอบเองได้ ก็ควรพิจารณาจัดการด้วยวิธีการประกันภัย

²⁰ Dan Haendel. Foreign Investment and the Management of political Risk, p.140.

การจัดการความเสี่ยงทางการเมืองแต่ละประเภทนั้น อาจใช้วิธีการที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับผู้ลงทุนว่าจะเลือกใช้วิธีการใดให้เหมาะสมกับประเภทของความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น และเหมาะสมกับลักษณะโครงการลงทุนของตน ทั้งนี้ ผู้ลงทุนควรเลือกใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์มากที่สุด หรืออาจใช้วิธีการจัดการหลายวิธีประกอบกัน เพื่อทำให้การจัดการความเสี่ยงทางการเมืองนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถบรรเทา หรือลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากความเสียหายทางการเมืองนั้นได้อย่างแท้จริง